De Heraut

VAN DE

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (*Staatsblad* N°. 124).

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseeren aan de **REDACTIE**. Abonnementen en Advertentiën aan de **ADMINISTRATIE** van **De Heraut**, Amsterdam.
Inzendingen die later dan Donderdag 's namiddags te 12 ure worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 2 Juli 1893. N°. 810.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden **f 1.20.** Afzonderlijke nummers aan het Bureel **10** Cent.
Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. en aan het Bureel te Amsterdam.
Advertentiën: van **1** tot **6** regels **80** Cent; voor elken regel meer **15** Cent.
Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verslagen van Vereenigingen **10** Ct. per regel.

Het gebruik van de Wet.

ZONDAGSAFDEELING XLIVb.

> Er is in de liefde geene vrees, maar de volmaakte liefde drijft de vrees buiten; want de vrees heeft pijn, en die vreest is niet volmaakt in de liefde.
> 1 Joh. 4 : 18.

V. (*Slot.*)

Als de *liefde* komt, wijkt vanzelf de *vreeze*, en is het Wetsstandpunt, waarop het uit vrees voor straf ging, vanzelf overwonnen. Zoolang Adam in het paradijs nog in de liefde voor zijn God stond, kende ook hij geen verschrikking noch vreeze. Het was niet de bedreigde straf die afweerde, maar het voorgehouden loon dat trok. In den zondaar daarentegen werkt *de vreeze*. Die vreeze is gekomen met het eerste opwaken in de ontstemde ziel van die geestelijke werking, die wij de conscientie noemen. Dan vlijmt er door de ziel een verwijt. Ge hadt zoo niet *mogen* handelen. Ge gingt tegen uw God in. Ge braakt den vrede met God Almachtig. En dan beeft en siddert het hart. Later niet meer zoo sterk, als de zondaar aan dat leven buiten God gewend is. Maar wel moet die schrik en die vreeze sterk zijn geweest, toen Adam plotseling uit de *liefde* in de *vreeze* viel, en schrok van zich zelf zooals hij nu tegen zijn God overstond. De eerste tik van de conscientie, gelijk Adam dien na zijn val in zijn binnenste ervoer, moet daarom de bangste conscientie uiting geweest zijn, die er ooit was. Het plotseling uitslaan van brand in het menschelijk besef. Het wegvloeien van den stroom van de liefde Gods, om ons slechts de verschrikking achter te laten. Niet ongelijk aan het opeens uitdraaien van het licht, bij een machtige volksverzameling, als plotseling de schrik van donkerheid en duisternis allen om het hart slaat.

Die vrees voor de Wet is dan ook niet weer te boven te komen, tenzij de liefde terugkeere. Van onzen kant kan dit niet. Een zondaar in zijn angst loopt in zijn verderf, evenals een losgebroken paard in het vuur van den brand. Maar wel kan die liefde van Gods zijde komen. En dat deed ze. Ze kwam in Christus. Enkel door dat ondoorgrondelijk mysterie van de rechtvaardigmaking. Opeens was de schrik voor de Wet en voor den eeuwigen dood Adam in het hart geslagen, en even plotseling wordt door de rechtvaardigmaking die schrik er weer uitgenomen. „Vader, ik heb vergeving voor hem gevonden"; en de geredde juicht en jubelt: „Ik ben verlost"; en het *Abba, lieve Vader* ruischt door al de kameren en zalen zijner ziel.

Dat moest zoo plotseling. Langzamerhand kon die vrees niet wijken, om eerst van lieverlee de liefde weer in te laten. Zoolang men in iemand ook nog maar iets van een beul ziet, kan zelfs het eerste beginsel van liefde niet opwaken. Liefde komt eerst, waar de vrees kan worden buiten gedreven. En als nu die liefde van Gods zijde komt, met al de vindingrijkheid der goddelijke liefde, om opeens de conscientie die kwaad sprak en veroordeelde, om te zetten in een conscientie die goed spreekt en van oordeel ontslaat, dan ontvonkt die diepe Goddelijke liefde zoo warme liefde en dank en aanhankelijkheid in ons, dat ook de liefde des menschen voor zijn God zich zelf overtreft. Aan die liefde kan dan ook een ieder, als aan een geestelijken thermometer, zijn eigen geestelijken toestand meten. Die liefde, als ze goed vonkt en brandt, geeft warmte af, straalt een heiligen gloed uit, en die gloed openbaart wat in hem is.

Na dit op den voorgrond gesteld te hebben, kunnen we thans de vraag beantwoorden, die de Catechismus ons hier voorlegt, of namelijk, na het wegvallen van dien schrik der Wet in onze bekeering, en het in ons opkomen van dien liefdegloed, de Wet nog een vormende kracht op ons kan uitoefenen, of wel dat ge dan zeggen moet: „Mij, nu ik eenmaal bekeerd ben, helpt de Wet niet meer. Van den schrik ben ik af, en de liefde is de prikkel die mij vanzelf ten goede aandrijft. Ik adem, ik leef, ik werk, ik spreek, omdat ik geloof en dus uit dankbaarheid." Nu toch springt het in het oog, dat zeer zeker de rechtvaardigmaking een afgedane zaak is, die nooit kan herhaald worden; dat de gerechtvaardigde in leven en sterven vrij uitgaat; en dat al wat daarna komt, hem nimmer het eeuwige leven kan doen derven, eenvoudig wijl niemand zelfs meer beschuldiging tegen hem kan inbrengen. Maar hieruit volgt nog volstrekt niet, dat hij, die tot bekeering kwam, dat werk der rechtvaardigmaking reeds ten volle, tot op den bodem toe, doorzien heeft, noch ook dat hij op dat eerste oogenblik den heiligen schat, die in Jezus' verlossingswerk schuilt, zich reeds geheel heeft toegeëigend.

Zeker, de liefde Gods drijft de vreeze buiten, maar de apostel zegt er bij: *de volmaakte* liefde. Dit moet ge nu zoo niet opvatten, alsof de liefde eerst op het punt van haar *hoogste* volmaking de vreeze zou beginnen buiten te drijven. Dan toch lag er geen troost in. Of wie gevoelt niet, dat hij van dat hoogste nog altijd op een afstand blijft, of althans het slechts een oogenblik geniet. Ja, in de ure der bekeering heeft een kind van God die volkomen liefde gesmaakt. Aan die volmaakte liefde, die alle vreeze buitensluit, voor het eerst in diepen en in vollen zin gelooven, dat *is* uw bekeering. Maar... Gods kind weet het ook wel, die liefde brandt niet altoos even sterk. Die liefde wordt later wel weer verdoofd. Soms is er weinig meer dan de beaschte doovekool, waarin dan nog hoogstens een enkel vonkske gloort, van over. Uitgaan doet dat vonkske dan wel niet, want juist op het oogenblik, dat het verdwijnen zou, gaat opeens het deksel van den doofpot, blaast de frissche wind van Gods heiligen adem in uw hart, en gaat de kool weer aan. Maar in elk geval is de liefdetoestand waarin de ziel met haar God verkeert, noch een constante noch een opeens voltooide. Er is een op- en neergaan, én er is een klimming in deze liefde.

Wijkt, verflauwt, verdooft nu deze liefde, dan keert vanzelf de vreeze weer terug, de conscientie waakt weer op, wordt weer kwaad, prikkelt en verwijt ons weer, en niet zelden gaat dit zoover, dat Gods kind, ook na zijn bekeering, weer twijfelen gaat aan zijn staat. Dit nu is niets dan een terugkeeren van de vreeze en een wijken van de liefde. Gemeenlijk is dit hier een gevolg van, dat Gods kind te veel gerekend heeft dat zijn Vader in de hemelen er *om hem* was, en niet genoeg bedacht heeft, dat het kind er *om zijn Vader* is. Niet alleen *Soli Deo gloria* in de wereld uitroepen, maar ook het „Soli Deo gloria" in praktijk brengen in zijn eigen hart. Zonder dat is het de ware, de reine, de door God zelf geheiligde liefde niet. Het bleef de liefde waar eigen geluk de hoofdtoon in speelde, en werd niet die zichzelf verloochenende liefde, die zich verliest in de aanbidding van Hem, die blinkende verschijnt uit Sion. En dan neemt God zulk een kind weer in geestelijke behandeling; trekt zijn liefde eenigszins terug; laat zijn genade schuil gaan; en zet zoo van lieverleé het hart van zijn kind om, dat het voor de ware liefde bekwaam worde. Niet meer: „Ik ben heilig," maar „*Uw Naam worde geheiligd;*" niet meer: „Ik word zalig," maar: „*Uw Koninkrijk kome;*" en niet meer: „Ik volbreng uw Wet," maar: „*Uw wil geschiede.*" Want immers, wie naar waarheid het *Onze Vader* bidt, en het bidden kan in de echte volgorde, die ja, heeft zijn God lief, en heeft zichzelf voor zijn God verloochend.

Zoo krijgt dus deze zielsverhouding van het kind van God tot zijn Vader in de hemelen een *geschiedenis*. Eerst heeft ze die niet. De rechtvaardigmaking toch is als de bliksemstraal, die tegelijk met het indalen van het geloof in het hart schiet. Dit alles is centraal. Dit is opeens gereed. Ge zijt gerechtvaardigd of ge zijt het niet. Maar daarna begint nu het leven van Gods kind met zijn Vader die in de hemelen is. Daarna komt nu de poging van zijn hart, om in dat mysterie der rechtvaardigmaking in te dringen en er de toepassing van op zichzelf te verstaan. En het is nu onder deze geschiedenis, op dezen langen weg, dat voor Gods kind drie dingen noodig zijn: 1°. dat het allengs beter leere verstaan, hoe diep het verderf was, waaraan God hem ontrukte; 2°. hoe heerlijk het redmiddel was, dat God heeft uitgedacht; en 3°. hoe het zich als kind Gods in het Huis van zijn hemelschen Vader moet aanstellen, om zich te voegen in zoo heilig gezelschap. En het is voor deze drie, dat God *zijn* Wet gebruikt.

Die Wet komt u ten eerste telkens duidelijker en levendiger toonen, uit wat doodelijk gevaar ge gered zijt.

Neem dit nu niet werktuiglijk, en zeg niet, dat dit bij allen op dezelfde wijs toegaat; en stel bovenal nooit den eisch, dat het bij een ieder toega, gelijk het toeging in en bij u. Helaas, er zijn kinderen Gods, die reeds vóór hun bekeering met heel dat diepe en vreeslijke wezen van de zonde hadden kennis gemaakt, door eigen gruwelijke zonden, of door de zonden van hun gezelschap. Maar zoo zijn niet de meeste. De meeste van Gods kinderen worden ook in den toestand vóór hun bekeering door den zegen van het Genadeverbond bewaard, Christelijk opgevoed, en reeds vroeg gewend aan den dienst des Heeren. Komen nu de zoodanigen tot bekeering, dan draagt dit bij hen niet het heftig karakter van die anderen. Het gaat meer stil toe. Doch hiermee hangt dan ook saam, dat hun kennisse van zonde veel kleiner van omvang is. Daarom niet minder diep, want hun conscientie werkt fijner, teederder, terwijl ze bij die oude zondaren van vroeger o zooveel van haar scherpheid verloor. Maar de overtuiging van zonde is bij die stil-overgeleide toch meer onbestemd. Ze gevoelen wel het ontzettende van de verschrikking voor Gods majesteit, maar ze weten er zich zoo geen rekenschap van te geven. Ze hebben het vroeger wel gehoord, en nu ook in de ure van hun toebrenging wel verstaan, dat ze zondaren en zondaressen voor hun God zijn, en ze hebben den killen adem van den eeuwigen dood wel over hun ziel voelen gaan, maar hiermee is toch hun kennisse van de zonde, en van hun eigen doemwaardigheid, en van het doodelijk gevaar waarin ze verkeerden, nog lang niet voltooid. Ze zouden dat ook niet opeens kunnen dragen. Ze kunnen daar zoo maar niet inleven; en napraten van anderen helpt in geestelijke dingen niet. Men mag daarom nooit zeggen, dat niemand deel aan Christus heeft, tenzij hij eerst in volle lengte en breedte, in diepte en hoogte zijn eigen doemwaardigheid volledig beseft hebbe. Dat mag men zich zoo inbeelden, maar het gaat in de werkelijkheid zoo nooit toe. Wel zal de schrik voor den eeuwigen dood bij den één van meet af dieper inslaan dan bij den ander; maar er is er niet één, die niet van lieverlee tot nóg dieper inzicht geraakt. Zoo is er voortgang, wel niet in rechtvaardigmaking; want die blijft één en afgedaan en in haar eeuwig middelpunt volkomen; maar wel voortgang van kennis en inzicht van wat die rechtvaardigmaking voor ons geweest is. Een steeds rijpen van onze menschenkennis, en van onze zondaarskennis, en van de kennis van ons eigen *ik*. Onze schuld hebben we gewisselijk in het oogenblik van onze bekeering in al haar wicht gevoeld, maar toen gleed ze ons van de schouders, en niemand kon zeggen, wat toen die schuld woog. Maar nu, *daarna* gaat daar het licht der kennis over op. De Wet komt nu terug, niet meer als de booze drijver van weleer, niet meer als de al-eischende tiran, die ons ter zaligheid zou brengen en het nooit kan; maar als het licht dat over de diepte van den afgrond wordt ontstoken, om ons te zeggen, en te toonen, en te laten zien, *hoe diep* die afgrond wel was. Dat konden we eerst niet peilen. Daar was ons oog niet op geoefend. We hadden geen maat in onzen blik. Maar nu we ouder worden, nu ons besef klaarder wordt, nu ons verstand, en wel ons geestelijk verstand van de Wet toeneemt, nu meten we met die Wet in de hand, steeds juister en klaarder de diepte van dien afgrond, waarin we toen zouden verzonken zijn, en de diepte van verderf waar we met onze ziel en heel ons zielsbestaan in besloten lagen. En zoo verrijkt die Wet ons. Ze maakt ons al gelukkiger. Want immers, van steeds meerder verdoemenis en schuld weten we ons, dank zij de wet, door onzen God bevrijd.

Hiermee nu gaat een tweede verrijking gepaard. Al het bezit van een kind van God is in zijn Heiland. Ons leven is *met Christus* verborgen in God. We zijn gezegend met alle geestelijke zegeningen in den hemel *in Christus*. Ook hier komt dus nooit iets bij, en er gaat nooit iets van af. Evenals uw rechtvaardigmaking opeens en plotseling is wat ze is, en wel voor uw besef zich almeer ontplooit, maar nooit dalen of meerder kan worden, evenzoo staat het met uw schat in Christus. Wat ge in hem hebt, dat hebt ge opeens en volkomen. Het is volbracht. Er *kan* niets meer aan toegevoegd. Ge kunt niet een halven Christus hebben. Wie hem heeft, heeft hem geheel; wie hem *niet* geheel heeft, heeft hem *niet*. Maar heel iets anders nu is het, of gij reeds aanstonds, in al haar volheid, deze heerlijkheid die u in Christus geschonken is, greept. En dan is het antwoord natuurlijk: Op verre na niet. Wie sich bekeert tot zijn Heiland, is als de doodarme, die plotseling een millioen erft. Ja, wat erfde hij nu? Een millioen. Goed, en dat millioen wordt hem in duizend bankbiljetten elk van duizend gulden op zijn tafel gelegd. En nu staart en tuurt hij op dat papier. Hij voelt dat hij opeens schatrijk, onmetelijk rijk is. Maar meer begrijpt hij er nog niet van. Ook ziet hij nog geen goud, en nog geen zilver. Het is alles nog papier. Dat alles moet dus eerst langzamerhand omgewisseld. Hij moet er eerst van lieverlee inkomen, het in gaan denken, en zoo, met behulp van anderen, zich allengs rekenschap pogen te geven, van wat zulk een millioen wel is. En zelfs dan weet hij nog lang niet alles van wat hij ontving. Dan toch komt de tweede vraag, wat hij met dat geld doen zal, en eerst als ook die vraag is beantwoord, en hij begint te genieten van wat hij ontving, wordt de kennisse van zijn schat al meer volkomen. En juist zoo nu is het met den schat dien Gods kind in zijn Heiland ontving. Hij voelt en beseft dan, dat hij in zijn Jezus oneindig rijk is geworden, overgelukkig, van alle heil verzekerd. Maar daarom verstaat hij het nog niet. Het is eerst alles nog papieren geld voor hem. Een stapel groote bankbiljetten, die hij wel opbergt, maar die hij nog niet verwerken kan. Eerst van lieverlee moet biljet na biljet voor zilver en goud uitgewisseld; en zoo eerst komt hij er allengs toe, om een helderder besef en dieper inzicht te krijgen, in wat voor hem in dien heiligen, heerlijken naam van Jezus besloten lag. Dat is het eerste; en dan komt nog pas het tweede, om namelijk van zijn schat te gaan genieten. Om wat in dien schat ligt, ook zich toe te eigenen en op zich toe te passen, tot hij zoo eerst ten laatste bij eigen zielsgenieting en zielservaring kent, wat toch wel de goddelijke schat is, die in het werk van den Middelaar school.

En dit nu is de tweede genade, die God door *de Wet* bij zijn kind uitwerkt. Ten deele door de ceremonieele Wet. Want de ceremonieele Wet toonde in aanschouwelijk onderwijs aan Israël wat in Messias zou komen, en dus ook aan ons, wat in den Christus gekomen is. De apostelen wijzen dan ook gedurig op de ceremonieele ofteranden terug, en geen geringe verrijking van de kennisse van zijn Christus geeft het aan Gods kind, zoo hij in de schaduwen des Ouden Verbonds ziet wat in den Christus op Golgotha is geschonken. Maar ook door de zedewet zet God de Heere dit onderwijs bij zijn kind voort. Hoe meer toch de geestelijke kennis van de Wet voor hem ontluikt, des te meer leert hij zijn eigen zielskrankheid, de worm van zijn eigen hart verstaan. En daar nu al het werk van Christus op de genezing van onze wonden is aangelegd, en er dus rechtstreeksch rapport tusschen Christus' verlossingswerk en de natuur van onze wonden bestaat, kan het niet anders, of de geestelijke zelfkennisse van den zondaar ontsluit tevens zijn oog voor de schoone evenredigheden, die er in het werk der verlossing zijn. Hij gaat dan inzien, hoe volkomen die verlossing juist op onzen zondigen toestand berekend was; hoe de offerande van Christus op volkomen wijze in al wat tot onze redding onmisbaar is, voorziet; en hoe er ook voor de toekomst in Christus alles gegeven is, om eens onze redding, ook in de werkelijkheid der uitwerking, volkomen te maken. Wie dit Goddelijk onderwijs verwerpt, die weet wel te zeggen, dat Christus zijn Heiland is, maar hij weet niet hoe, en hij doet het af met een gesloten mysterie. Maar wie dit Goddelijk onderwijs uit de Wet in zich opneemt, bij dien wordt het allengs klaarheid en helderheid, inzicht en doorzicht, en zoo wordt zijn ziel steeds rijker aan die bewondering en aanbidding, die hem juichende en lovende maakt.

Dit is vooral daaruit te verklaren, dat wie meer in Christus ziet, ook meer uit Christus op zichzelven toepast, en het op zichzelven aanwendt, er den zegen van ervaart, er in geniet, en het zoodoende op prijs leert stellen. Velen leven daarbuiten. Ze wandelen rond als in een welgevulde apotheek, die medicijn voor elke krankheid en balsem voor elke wonde bevat; maar ze nemen jaar in jaar uit nooit anders dan uit twee drie zeer bekende laden. Chinine tegen de koorts, kamillen om de huid te ontsluiten, en rhabarber om de kwade stoffen uit te drijven. Maar van al de fijnere ingrediënten hebben ze geen verstand, en daarom raken ze die ook niet aan. En zoo nu ook doen velen met hun Heiland. Ja ze weten, dat bij hem *verzoening* is voor hun schuld, *hulpe* tegen verzoeking, en *belofte* van heerlijkheid, en die drie stukken nemen ze dan ook aan, passen ze toe, en gebruiken ze, maar van al den verborgen schat die in Christus is blijven ze af. Ze weten wel dat er nog veel meer in hem is. Maar daar hebben ze geen verstand van. Daar hebben ze geen macht over. Daar durven ze niet aankomen. En zoo hebben ze Christus wel, maar ze gebruiken hem slechts in den grove en voor een deel. Doch is nu door het geestelijk verstand van de Wet hunne diagnose van de zonde, en daardoor het recht verstand van het heil in Christus rijker geworden, dan komen ze vanzelf ook tot den fijneren balsem van Gilead, en hun genieting wordt zooveel grooter.

En nu eindelijk het derde punt, hierop doelende, dat de Heilige Geest *de Wet*, naar haar geestelijk verstand, gebruikt om Gods kind allengs zoo meer *naar het evenbeeld Gods te vernieuwen*. Dat doet ge zelf niet, de Heilige Geest in u doet het; maar ook de Heilige Geest behandelt u daarbij niet als een blok marmer waaruit de beeldhouwer een standbeeld toovert, maar als een wedergeboren kind van God, dat tot zelfinzicht en zelfwerkzaamheid moet geprikkeld. Hij werkt in u het willen en het werken, maar zóó dat gij dan ook wilt en werkt. En om u hiertoe te brengen leidt Hij u in in de kennisse, de geestelijke kennisse van Gods Wet. Die Wet teekent u dan in de volheid van haar trekken een beeld, het beeld van den mensch Gods in zijn volmaaktheid, en valt alzoo ten slotte, bij volkomen helder inzicht, met het beeld van den Zone Gods samen. De Wet in haar volledige uitwerking toegepast op den mensch is gelijk aan den Christus. In haar hoogste voleinding is die Wet en de Christus één. Zoo legt de Wet u den Christus uit, en Christus toont u de eenheid van die Wet in haar voleinding. Door dit verheven, heilig beeld boeit nu de Heilige Geest u. Hij poogt er u door te bekoren, Hij trekt er u door aan, en gelijk het licht den met bloemknoppen beladen stengel naar zich toe trekt, dien stengel optrekt, en de knoppen van dien stengel ontluiken doet, zoo ook is de werking van deze Zonne der gerechtigheid. Wat nog in u afgewend was, trekt hij aan. Wat neerhing beurt en heft Hij op. De knoppen die nog gesloten waren, en geur noch kleur hadden, doet Hij ontluiken, kleur uit Hem aannemen, en heerlijke geur van zich geven. Dat gaat niet opeens. Eer gaat het zeer langzaam. Er is zooveel dat tegenhoudt en tegenwerkt. Er zijn zooveel slinger- en waterplanten, die om den stengel kropen en verwijderd moeten. Er zijn zooveel booze insecten, die de knoppen willen verderven. Er is zooveel guurheid van den wind. Verder dan tot een begin van deze gelijkvormigheid aan het beeld des Zoons komt het op aarde dan ook niet. Maar vordering, wasdom, groei en opbloeiing is er daarom wel terdege. Elk kind van God kon vroeger allerlei zonde doen, die hij nu niet meer zou kunnen doen, en doet omgekeerd thans velerlei, waartoe hij vroeger geheel onbekwaam was. Zijn karakter legt hij daarom niet af. Hij wordt niet een neutraal modelmensch, noch ook verminkt hij zijn menschelijke natuur. Maar de ontwikkeling van zijn karakter is anders dan vroeger. Er komt nu evenwicht in zijn zielsbestaan. Iets van heiligen, goddelijken vrede ruischt soms door zijn binnenste. En er gaat een kracht van hem uit, een kracht, hoe klein ook, maar toch een kracht van liefde, een kracht die heilgend werkt, een kracht die aan de zonde afbreuk doet, en poogt te bouwen aan de muren van Gods heilig Sion.

Doch hierbij grijpt nu een worsteling plaats, een worsteling tusschen den Heiligen Geest en ons *ik* op den bodem van ons hart. Want nu kunt ge den Heiligen Geest bij dit onderwijs en bij dit u vervormen naar Gods evenbeeld, weerstaan, Hem bedroeven, Hem tegenwerken, of ook ge kunt willig en leerzaam zijn, en als het paard in den strijd u voegen naar den ruiter. En juist dit nu hangt voor een zoo aanmerkelijk deel aan uw ingaan in Gods Wet. Leeft ge bij die Wet, merkt ge op haar, gaat ge er met geestelijke kennisse op in, dan wordt allengs uw zin en neiging naar de meening des Geestes in u omgebogen, en dan komt vanzelf dat willen en dat werken, dat de Geest in u werkt; en overmits de gewoonte *hebbelijkheid* teweegbrengt, komt zoo allengs in u die *heilige hebbelijkheid*, die u het leven uit de liefde voor uw God tot een vanzelfheid maakt.

En is hiermeê de toelichting van de Wet Gods en van haar wettig, van God verordineerd gebruik ten einde gebracht, dan mogen we toch niet tot het laatste stuk, dat van *het Gebed*, overgaan, zonder een woord van ernstige aanmaning aan de Dienaren des Woords en aan Gods volk in ons midden, om deze kracht der Wet toch bezielder en rijker en vruchtbaarder dan tot hiertoe te laten uitgaan. Neen, de Wet ligt niet buiten de bevinding des harten, maar juist in het spoor der Wet is het, dat de gezonde, ware, geestelijke bevin-

ding van genade dien verschen en levendigen weg vindt, die haar onderscheidt van alle valsche mystiek. Een waarheid die voorwerpelijk blijft, is als een medicijn op de beddetafel, dat we weigeren in te nemen. Het medicijn *moet* in ons opgenomen, het *moet* ons door de Dienaren worden ingegeven, en Gods volk *moet* het zich toeëigenen. En dit nu geschiedt niet door allerlei particulier verhaal, maar wel als, naar den eisch van onzen Catechismus, de *Wet Gods* in al haar heerlijkheid, in al haar fijnheid en in al haar geestelijk verstand, daartoe wordt aangewend, dat Gods kind, een iegelijk naar zijn toestand, almeer inzicht in zijn zonde en zijn verderf erlange, hoe langer zoo meer den rijkdom van Christus zie en uit den Middelaar zich toeëigene, en alzoo, als vrucht hiervan, zijn geheele zielsbestaan steeds meer vernieuwd worde naar het evenbeeld van God.

KUYPER.

„Als een hutken in den wijngaard."

En de dochter Sions is overgebleven als een hutje in den wijngaard, als een nachthutje in den komkommerhof, als eene belegerde stad.

Jesaja 1 : 8.

Nog altoos wil 's Heeren volk op aarde aan het »kleine kuddeken" niet aan.

Jezus had het zoo stellig betuigd: »Eng is de poort en nauw is de weg die ten leven leidt, en *weinigen zijn er die hem vinden*", en toch zoekt men nog altoos kracht in het groote cijfer en in de breede slagorde.

Een kort oogenblik hadden onze vaderen zich boven dit wereldsch standpunt verheven, toen ze, door politie en hellebaardiers bedreigd, in heimelijke kerken vergaderden, of over de grenzen vluchten moesten, en al het volk saam geen honderdste deel van het land was.

Maar nauwlijks trok Alva af, en keerde de kans, en kwam er verademing, of de bekoring van het cijfer begon ook op hen weer te werken. Snel als nooit breidde hun groep zich uit, en in minder dan geen tijd, heette het dat het volk van Nederland gereformeerd was.

Nu, ze hebben het in de dagen der Remonstrantie, en in de eeuw van inzinking die na Dordt kwam, ervaren, wat er uit zoo snellen groei wordt; en teleurstelling na teleurstelling, afval na afval heeft het hun maar al te bitter geleerd, hoe het geestelijke levenssap in een kerk die uit haar kracht groeit kan opdrogen.

Vanzelf werd het »kleine kuddeken" toen weer uit den grooten hoop afgezonderd, en onder spot en druk hebben de »fijnen" toen weer iets van de kracht ontwaard, die terugkeert, zoodra de valsche vermenging ophoudt.

Zoo was het met de »fijnen" uit het laatst der vorige eeuw, die in hun gezelschappen „een innig Christendom" zochten. Het was weer zoo in de dagen van 1834, toen zelfs druk en vervolging terugkeerden. En het was nogmaals zoo in de schoone dagen der Doleantie, toen noch bitterheid noch hoon aan de »fijnen" gespaard werd.

Dan was het telkens weer »het kleine kuddeken" en in dien kleinen kring werd hooger gestemd geestesleven openbaar.

Maar natuurlijk, dat »kleine kuddeke" is altoos tot het drijven van propaganda geroepen. Alle geestdrift is aanstekelijk. Men mag niet afstooten, maar moet aantrekken. En zoo verbreeden dan de rangen zich weer. De *weinigen* worden *velen*, en die »velen" zetten dan zoo vaak den levenstoon om, en veel van vroeger genotene genade wijkt.

Daarom is het zoo nuttig en noodig, dat telkens weer het »hutje in den wijngaard", het »nachthutje in den komkommerhof" voor ons trede, opdat we eer bevreesd en verlegen zouden staan als het cijfer sterk aangroeit, dan dat we klagen zouden, als de wandelaars op den nauwen weg weinigen blijven.

Men scheldt dit wel eens liefdeloos. Men zegt u, dat ge zoo niet moogt spreken. Dat veeleer al de dorst van uw hart er naar moest uitgaan, om met al het volk van Nederland op dien te engen pelgrimsweg gevonden te worden.

Doch wie zoo spreekt, komt Jezus te na.

Of schoot dan ook Jezus te kort in liefde, en heeft toch niet Jezus gezegd, betuigd, stellig geprofeteerd, dat het zoo zijn zou? En zou uw Heiland, omdat hij dit zoo stellig betuigde, dan niet over die schare, die op den breeden weg vertoeven, geweend hebben met iets van de smart, waarmeê hij weende over Jeruzalem?

Raadpleeg de historie van vroeger eeuwen, en beluister wat u uw vaderen vertellen, ja zie nog om u heen, en komt het dan niet altoos weer uit, als Jezus het gezegd heeft? Een groote massa, die in het gewone leven der wereld op en neer gaat; en *links* van die gewone groep een kleiner groep van heel erge en gewetenlooze zondaars, terwijl *rechts* een nog kleiner groep zich met hen verzamelt, die in wat hoog en heilig is belang stelt, en onder deze weer een zeer kleine groep, die iets kent van de volmaakte liefde, die de vreeze heeft buiten gedreven?

Merk maar eens op, zelfs in vrome kringen en in geloovige huisgezinnen, hoe weinigen er zelfs nog onder de geloovigen zijn, bij wie de zaak diep inslaat, tot bezielde klaarheid van belijdenis, tot den gloed eener verterende liefde leidt, en zoo die schoone harmonie teweegbrengt, die reeds hier op aarde de *natuur* doordringt met *genade*.

Er is dus van liefdeloosheid tegen anderen geen sprake. Christus was in de wereld gekomen, opdat *een iegelijk* die in hem geloofde, niet verderven zou maar het eeuwige leven hebben. Paulus beschrijft gedurig hoe zijn hart is uitgebreid, en hoe hij al Griekenlands steden wel voor Christus had willen winnen. En ook nu nog kent Gods kind iets van zalige verrukking als hij hooren mag, dat er hier of ginds weer een geestelijk werk openbaar werd, en er zijn die van den breeden weg naar den smallen afkeerden.

Maar dit alles verandert de uitkomst niet.

De uitkomst is en blijft alle eeuwen door, dat de gekenden des Heeren een Gideonsbende zijn; dat de waarlijk verlosten een klein kuddeke vormen; en dat zoodra dit kleine kuddeke zich te zeer uitbreidt, aanstonds de verslapping intreedt, het zout smakeloos wordt, en een nieuwe afval zich aankondigt.

Een »hutje in den wijngaard" is het beeld van een schrikkelijke verlatenheid.

Zulk een wijngaard of komkommerhof was zeer breed en uitgestrekt. Soms meer dan een kwartier loopens op de straallengte. En als nu tegen den avond al het werkvolk huiswaarts was gekeerd, dan was er op heel dat uitgestrekte terrein geen mensch meer te zien, geen wandelaar meer te ontdekken.

Ge zaagt niets op velden of wegen meer.

Alleen maar midden in zulk een wijngaard, midden in zulk een komkommerhof, meest op een kleine hoogte, stond dan een kleine hut, met openingen naar alle zijden, en in die hut zaten één of twee man, die als alles sliep, 's nachts waakten, en zoodra er onraad kwam, door hun geklepper of geroep het onraad afweerden.

Een »hutje in den wijngaard," een »nachthutje in den komkommerhof" is dus de aanduiding van een, o, zoo kleine groep, die u den indruk van iets verlatens geeft; die in de nachtelijke donkerheid aan allerlei gevaar is blootgesteld; en die toch te midden van dat gevaar, geen oogenblik haar roeping uit het oog verliest, maar voor den hof waakt.

Dat laatste ook.

Want natuurlijk, die wachters in het hutje zaten daar niet, om zich zelven te verheerlijken, of te roemen in eigen voortreffelijkheid, noch ook om uit de hoogte op wat hen omgaf met zekere minachting neer te zien; maar ze zaten daar als bestelde wachtposten, als geroepenen ten dienste, om straks als de dag weer aanbrak, rekenschap te geven van wat ze verricht hadden.

Die *beide* denkbeelden tegelijk moet ge dus vasthouden. Van het »kleine kuddeke" moogt ge niet aflaten, of ge verarmt geestelijk en vloeit door. Maar dat »kleine kuddeke" is niet afgezonderd voor onderlinge geestelijke genieting. Die genieting komt ook wel. Maar toch dat ze afgezonderd zijn, is opdat ze een roeping in den dienst des Heeren zouden vervullen. De roeping om een licht op den kandelaar te zijn; zout dat bederf weert; een stad op den berg.

Tweeërlei drang ligt hierin.

De ééne is, om de zaak des Heeren toch nooit op het lichtst te nemen.

Daar komt men vanzelf toe, als men zich gaarne boven de maat uitbreidt. Dan moet men de geestelijke eischen al laten dalen. Ook die en die moeten voor vol gelden, en opdat ze als de uwen kunnen beschouwd worden, moet de standaard van het geloofsleven in uw kring al lager genomen. Anders toch vallen er weer zoovelen af.

Iets waarmee nu natuurlijk volstrekt niet bedoeld is, dat ge met willekeurige keur u zoudt aanmatigen in de harten te kunnen lezen, en u alzoo in Godes plaats te zetten. Neen, de maatstaf moet altoos aan *het Woord* ontleend, en aan het Woord *alleen*. Niet onze weg is maatstaf voor de wijze waarop God anderen wil leiden. Hij is en blijft zichzelf ten maatstaf, en die keur staat in zijn Woord.

Ook zult ge er aan gedachtig zijn, om nooit »de rookende vlaswiek uit te blusschen". Wat ook maar even gloren of vonken of opvlammen kan, laat dat glinsteren tot Gods eer.

Wat we bedoelen is alleen maar, dat ge in uw kring nooit drijft op uitwendige vormen, en zoo den *geestelijken* standaard prijs geeft, die toch alleen regel kan zijn in Gods Koninkrijk.

Gelijkvormigheid aan de wereld, en dan de belijdenis van Jezus er bij, kan nooit teeken van hooger leven zijn.

Den beelde des Zoons gelijkvormig, en van de wereld afgekeerd, is en blijft altoos de eerste eisch die uitgaat.

Niet, om die tegenstelling terstond in haar volheid te eischen. Dit ging tegen den aard van ons menschelijk leven in. Maar toch zoo, dat de tegenstelling gevoeld wordt, en, zij het ook eerst in beginsel, bij allen toegepast worde, en in allen merkbaar zij.

Maar dan ook gaat er een tweede drang van dit »hutje in den wijngaard" uit, de drang om *dienstknechten* en *dienstmaagden* te blijven, en terwijl men in het hutje op wacht zit, niet in geestelijke weelde in te slapen.

Want wel is de verleiding daartoe sterk.

Men wordt in de wereld veracht, door schijnbelijders gesmaad en met den vinger nagewezen, en in zijn hutje eerst voelt men zich vrij en geestelijk thuis.

En hoe ligt neigt dan het hart er niet toe, om maar in zijn hutje zich op te sluiten, de uitkijkvensters dicht te schuiven, en als ware er geen wijngaard om ons heen, stil in zich zelf zich terug te trekken, en te genieten in wat men zelf ontving.

En toch, dát juist mag *niet*.

Wie in het hutje zit, heeft dienst te verrichten. En zoo ook heeft elk van Gods kinderen, die in het hutje van den wijngaard gezet is, bij dag en bij nacht wacht te houden, en getrouwelijk te waken in de roeping zijns Gods.

Te waken eerst over eigen hart en leven, opdat geen vijand bij ons zelf binnensluipe.

Dan te waken over den kring in eigen huis en hof, waar God de Heere ons met zooveel in den bloede verbondenen doet saamwonen.

Voorts te waken over hen, met wie we één brood breken, en met wie we drinken uit eenzelfden drinkbeker.

En dan ook te waken, de wacht te houden over ons dorp, over onze omgeving, over onzen vriendenkring, en over den gang der zaken in het ons van God gegeven vaderland.

En nu is het zoo, dat dit waken dikwijls niets anders zijn kan, dan een opheffen van biddende handen naar de aanspraakplaats van Gods heiligheid.

Maar ook al komt het niet verder, ook al blijft het bij een bidden en smeeken voor het aangezicht des Heeren, dan gaat er toch ook zoo een heilige kracht van uit.

Al was het slechts die negatieve kracht, dat het de *liefde* in ons wekken blijft, den geestelijken hoogmoed buiten ons hart sluit, en ons God en zijn volk doet minnen.

KUYPER.

Amsterdam, 30 Juni 1893.

Ziekenverpleging.

De vraag, of de ziekenverpleging zoo buitens- als binnenshuis voor hen die zich in eigen familie niet redden kunnen, van de kerken of van een particuliere vereeniging moet uitgaan, schijnt onder de Gereformeerden in dien zin beslist te worden, dat men het optreden der kerken in deze wenscht.

We achten dit verblijdend.

Niet alsof we de particuliere philanthropie aan banden zouden willen leggen, maar omdat alle philanthropie, die een bepaalde *stichting* eischt, zoo licht gevaar loopt in later tijd te ontaarden en tegen haar doel te worden gekeerd.

Veldwijk slaagde uitnemend, maar leeft nog in zijn eerste stadium, en heeft toch zelfs reeds in zijn eerste stadium ervaren, hoe moeilijk het is buiten kerkelijk verband te leven. Denk slechts aan de benoeming van Ds. Notten tot predikant voor deze stichting.

Kon zulk een stichting een Dienaar des Woords aanstellen? Staat het bestuur van zulk een stichting gelijk met een kerkeraad? Wie een Dienaar des Woords aanstelt, stelt dien ook aan voor de bediening der Sacramenten. Wie zit hierbij op de leer? Wie oefent tucht? Kortom, men behoeft deze teedere zaak slechts even in te denken, om terstond te gevoelen, dat hier iets hapert. Ds. Notten is op Veldwijk een geestelijk adviseur en vermaner; maar Dienaar des Woords *kan* hij er niet zijn, omdat niemand gequalificeerd was hem daarvoor aan te stellen.

En ook, als later het personeel in het bestuur allengs eenigszins in kleur wisselt, is het volstrekt niet onmogelijk, dat deze stichting vroeg of laat in geheel andere handen komt, en dat anderen oogsten wat door den heer Lindeboom en de zijnen zoo kostelijk is gezaaid.

Neerbosch ondervindt thans gelijksoortige moeilijkheid. Ware Neerbosch, gelijk het hoort, kerkelijk aangesloten en geordend, zoo zou de kerkeraad thans onverwijld hebben kunnen optreden en contrôle oefenen. Maar nu staat alles op losse schroeven. Het is alles particulier en privaat. De weezen groeien op zonder ook maar eenigen levendigen indruk van het ambt of van het kerkelijk verband te krijgen. En ook hier staat het gevaar te wachten, dat in later tijd deze stichtingen in ongewijde handen komen.

Daarom is het zoo wenschelijk dergelijke stichtingen van weezenverzorging, krankzinnigenverzorging, ziekenverpleging en wat dies meer zij, van meet af zóó met de kerken te verbinden, dat de kerken steeds over haar waken kunnen.

Had de Heere Christus enkel een *ecclesia docens* ingesteld, d. i. een *leerende kerk*, gelijk de Lutherschen dit willen, zoo ware het iets anders; dan toch kon de kerk alleen toezicht houden op de leer, en ware alle verdere inmenging in strijd met het karakter en de geaardheid der kerk.

Maar dit is *niet* zoo.

De kerk is van meet af ambtelijk bekwaamd én voor de Prediking des Woords én voor den Dienst der Barmhartigheid.

Ook dit laatste hoort dus tot het kerkelijk wezen, en alleen de kerk kan de Barmhartigheid namens den Heere en op zijn gezag oefenen.

Men verminkt de kerk dus, zoo men haar hier buiten houdt, of zich contenteert met de kerk geld te laten inzamelen en te laten bedeelen.

Die opvatting is te uitwendig, door de historie geoordeeld, en het geestelijk karakter der kerk onwaardig.

Steeds heeft ze dan ook met name de weezenverzorging zich aangetrokken, en gezorgd voor de ouden van dagen.

Maar ook in ziekte zorgde de kerk voor geneeskundige hulp, en *à fortiori* is zij dus ook de geroepene, om in geval van ziekte persoonlijken liefdedienst te verstrekken.

Overdrijven moet men dit niet.

Zoolang er ouders zijn voedt de kerk het kind niet op. Dat doet de kerk eerst, als de ouders ontbreken. En zoo ook mag de kerk geen zieken gaan verplegen, zoolang er natuurlijke verplegers zijn. Doen deze hun plicht niet, dan moet de kerk hen tot het doen van hun plicht bewegen. En dan eerst verpleegt de kerk zelve, als er zieken zijn, die zonder haar *onverpleegd* zouden blijven.

Hier leggen we zeer den nadruk op, omdat ziekenverpleging een soort van liefhebberij, straks een manie gaat worden, zoodat men het bijna jammer vindt, als er een zieke is, die thuis behoorlijk verzorgd wordt.

Hieruit volgt tevens, dat de ziekenverpleging ook door de kerk, in de eerste plaats aan huis, moet worden gegeven.

Een stichting, waar men de zieken heenbrengt, is het *ultimum remedium*, en mag nooit regel worden. Dat is Roomsch, niet Calvinistisch. De Calvinist zoekt zijn kracht in het huislijk leven.

Maar deze drie: 1. Toezien dat de zieken thuis behoorlijk verpleegd worden, en daarbij desnoods hulpe bieden; 2. Ziekenverplegers en ziekenverpleegsters aan huis zenden, om te helpen verplegen, waar goede verpleging ontbreekt; en 3. naar een stichting uitdragen wie thuis niet naar eisch verpleegd kunnen worden, ligt wel degelijk op den weg der kerk, en wel door de hand van haar Diaconie.

Dit nu kan op tweeërlei wijs toegaan, óf zoo dat de Diaconie broeders en zusters buiten het ambt ter hulpe roept, ze instrueert, en hun dienst regelt, óf wel zoo, dat een deel der diakenen zelf dezen dienst verrichten, en er diaconessen naast de diakenen in het ambt optreden, in den geest van Phoebé in de kerk van Rome, die ook een „dienaresse van de kerk" was. (Zie Rom. 16 : 1).

Tevens dient deze ziekenverpleging dan plaats te grijpen in behoorlijk verband met de predikanten en ouderlingen, opdat de zieken niet alleen *lichamelijk*, wat heidensch ware, maar ook wat *de ziel* betreft, verpleging erlangen.

Moeite nu kan dit alleen opleveren voor wat de derde wijze van verpleging in een stichting aangaat.

Anders regelt de kerkeraad deze zaak in eigen boezem en de Diaconie voert uit.

Desnoods kunnen twee of meer kerkeraden in elkaars nabijheid gelegen zich hiervoor combineeren, zoo het aantal zieken te klein is, om voortdurend het aangewezen personeel in eigen boezem bezig te houden.

En dan neme men, naar Gods Woord, hiervoor niet in de eerste plaats jonge meisjes, maar *eerbare vrouwen van zekeren leeftijd*, die hiervoor veel beter dan jonge meisjes zijn aangewezen en „de vertooning" die anders zoo licht insluipt, er buiten houden.

Een stichting daarentegen kan moeilijk van één kerkeraad uitgaan, omdat deze te veel kost, en men onmogelijk voor elke kerk een eigen stichting kan in het leven roepen.

Zulk een stichting zal dus in twee, drie plaatsen, in onderscheidene deelen des lands moeten komen, maar altoos uitgaande van den kerkeraad ter plaatse, onder saamwerking van andere kerken, volgens door de Synode of de classes te regelen verband.

Veel beleid, veel wijsheid zal er noodig zijn, om deze zaak goed op te zetten.

Men vergete niet, dat onze meeste kerken er financieel nog niet bovenop zijn, en om eerlijk voor God en de menschen te blijven, niet boven haar kracht mogen gaan.

Maar toch stilzitten mogen we ook niet.

De wereld begint ons tot jaloerschheid te wekken, en Rome beschaamt ons reeds.

Het reglement van 1852.

Prof. Fabius heeft zich met de uitgave van het derde stuk zijner studie over *Het reglement van 1852* niet gehaast.

In 1888 verscheen het eerste stuk, dat terstond met zekere gretigheid naar het laatste stuk deed verlangen, en zie, tot 1893 heeft de geachte schrijver ons geduld op de proef gesteld.

Toch heeft dit uitstel allicht zijn goede zijde.

Niet enkel omdat dit laatste stuk met een zeldzame nauwkeurigheid bewerkt is, maar ook omdat men bij zulk een vraagstuk te beter gehoor verkrijgt, naarmate men zich verder van de jongste actie op kerkelijk gebied verwijderd ziet.

Juristen en theologen, die in 1888 zulk een pleidooi nog met zekere laatdunkendheid van zich wierpen, vinden thans allicht den tijd gekomen, om nuchterder tegenover deze quaestie te gaan staan, en althans eens te hooren, wat de tegenpartij er van zegt.

En dan zal het ons metterdaad benieuwen of er iemand is, die dit principieel-historisch pleidooi van niet minder dan 430 bladzijden weerlegt.

Er is zoo geen klaviertje overgeslagen. Er is zoo op elke tegenwerping reeds bij voorbaat geantwoord. Heel het proces dezer zake is zoo omzichtig doorkropen. En de conclusiën zijn zoo voorzichtig opgesteld, dat het voor de jurisprudentie in Nederland, na haar jongste proeve van kerkrechtelijke rechtspraak, een hard been is, waarop ze de tanden lang vruchteloos zal kunnen stuk bijten.

Het goed en deugdelijk recht van de Gereformeerde kerken in Nederland, om zich van de haar opgelegde organisatie los te maken, achten we door dit keurig en bondig pleidooi dan ook nogmaals zoo voldingend bewezen, dat we (natuurlijk de uitspraak der rechters de facto eerbiedigend) niet anders kunnen oordeelen, dan dat hun vonnissen tegen wat waarlijk recht is, op stuitende wijze indruischen.

Een goed werk deed Prof. Fabius vooral daardoor, dat hij zijn conclusiën in 41 stellingen resumeerde.

De inzage van die stellingen in haar onderling verband, toont met een oogopslag, wat uiterst belangrijke studie ons hier geboden wordt, en hoe veelzijdig, haast zeiden we, alzijdig, Prof. Fabius zijn taak heeft opgevat.

Zij hem daarvoor ook onze dank geboden.

De eenige wensch, dien de lezing achterlaat, is dat het stuk van het „publiek recht der Gezindheden", vooral thans een punt van zooveel aanbelang, nog iets breeder dan met enkele citaten van Groen van Pinsterer ware uitgewerkt.

KUYPER.

Uit de Pers.

Men las in de *Zuidhollandsche Kerkbode* dit critisch verslag van een ooggetuige met opzicht tot de jongste *Provinciale Synode van Zuid-Holland*:

De provinciale Synode van Zuid-Holland werd dezer dagen te Rotterdam gehouden.

Zij werd wat opgehouden, daar onderscheidene broeders als mannen van singuliere gaven naar Art. 8 der kerkenorde door haar erkend wenschten te worden, en dus in hun gaven moesten worden gekeurd. Geen van hen kon echter toegelaten worden. Dit is wel een reden, om te waarschuwen tegen de blijkbaar bestaande neiging, om zich voor een man van singuliere gaven te houden. Zulke gaven zijn zoo zeldzaam. En dat er in één en hetzelfde jaar binnen de bescheiden grenzen onzer gereformeerde kerken in ééne provincie *vier* zulke mannen tegelijk gevonden zouden worden, is reeds vooraf onwaarschijnlijk.

Niemand besluite dan ook voortaan lichtelijk de Synode op te houden door een onderzoek te vragen. Vooral niet wanneer hij vroeger reeds één of meer malen zich aan zulk een onderzoek onderwierp. Och, mannen van singuliere gaven springen vanzelf in 't oog. Laat iemand dan althans wachten, tot hij in de opinie der kerken en voor wie oordeelen kunnen, voor een man van singuliere gaven doorgaat. Dan is voor hem de tijd gekomen, om zich aan te melden. Eerder niet. Waartoe zal men toch zich zelven teleurstelling en aan de Synode vruchteloozen arbeid opdringen.

De bescheidenheid zelfs verbiedt dat. En zoodanige bescheidenheid, van den ootmoed onafscheidelijk wordt toch allereerst bij mannen van art. 8 geëischt.

De Synode besteedde echter, hoeveel van haar gevraagd werd, aan het onderzoek van gemelgenissen en gaven alle zorg, geheel naar den regel, ook vroeger in de Nederd. geref. kerken gevolgd, en toonde, onder leiding van haren praeses, Ds. v. d. Valk van Scheveningen, een scherp, fijn en teeder oordeel en een principieele, waardige opvatting harer roeping in de behandeling en beslissing van deze hoogstmoeielijke en gewichtige zaak.

Na dit oponthoud kwam de Synode tot haar agendum.

Het rapport over de *opleiding tot den dienst des Woords, en over de eigen inrichting der kerken* was het groote middenstuk.

Aller aandacht was in de provincie dan ook op de behandeling van dit rapport, en van de *voorstellen der deputaten* gevestigd.

Het voorstel van het rapport werd echter *niet* behandeld.

Ook wij hadden gedacht en gehoopt, dat de *voorstellen van deputaten* zouden behandeld worden, en dat, waar deze voorstellen afkeurenswaardig werden bevonden, *andere voorstellen daarnaast* gesteld en aan het oordeel der generale Synode aangeboden zouden worden. Of wel, dat deze voorstellen der deputaten nauwkeurig nagegaan en waar eenige misstap bleek, *geamendeerd* zouden geworden zijn, om deze amendementen ter generale synode te brengen.

Dan had Zuid-Holland zich gewis verdienstelijk gemaakt tegenover de kerken. Trouwens de provinciale Synode had hiertoe wel eenige roeping.

Toch, al deed de Zuid Hollandsche Synode dit niet — toch liet o. i. zij zich niet gänschelijk onbetuigd, om voor zooveel aan haar stond te pogen, de deliberatiën en den arbeid in de aanstaande generale Synode in het gewichtig stuk der opleiding in goede richting te sturen.

De Synode nam toch de volgende resolutie aan:

De Prov. Synode der Geref. Kerken in Zuid-Holland:

leetende op wat door de Synode der vroegere Christ. Geref. Kerk omtrent de eigene inrichting voor de opleiding als voorwaarde der vereeniging bepaald en door de Voorl. Synode der Ned. Geref. Kerken te 's-Gravenhage aangenomen is;

vaststaande in de overtuiging, dat aan de Kerken de bewaring der waarheid opgedragen is en dat aan het gesteld beding: »dat de Kerk hare eigene inrichting tot opleiding van hare leeraren hebbe ten minste wat de godgeleerde vorming betreft" — in geen enkel opzicht mag worden te kort gedaan;

overwegende, dat de Kerken in de regeling der eigene inrichting en de benoeming en het ontslag harer Leeraren geheel vrij dienen te zijn, en dat het geld voor de Theol. School bestemd, ter harer beschikking moet blijven;

en dat geene besluiten moeten genomen worden, die den vrede der Geref. Kerken zouden bedreigen;

oordeelt, dat de voorstellen van deputaten voor de opleiding van dienaren des Woords, zooals zij daar liggen niet moeten worden aangenomen maar door de Generale Synode eene regeling zal moeten worden gevonden, waardoor de zelfstandigheid van de eigene inrichting der kerken vollediger gewaarborgd wordt, en waardoor tevens goed geregelde samenwerking van deze inrichting met de theol. faculteit der V. U. wordt verkregen.

Vestiging van de Theol. School en de V. U. in eene stad zal hiervoor noodzakelijk zijn.

Tot de aanneming van deze resolutie kwam de Provinciale Synode niet door gedetailleerde bespreking en overweging der voorstellen van *deputaten der generale Synode*, maar door bespreking van de instructiën der *classen* en van voorstellen door *leden* der provinciale Synode ingediend.

In de classen en bij de afzonderlijke personen had de lezing van de voorstellen der deputaten van de generale Synode, of ook het oordeel over die voorstellen in geschriften uitgesproken, ongemeene verwelt, dat er in deze voorstellen punten voorkwamen, waartegen bezwaar moest worden ingebracht, zonder dat eenige classe die bezwarende punten op de rij al had aangewezen of ook eenig persoon de noodzakelijke wijzigingen in den tekst van de voorstellen van deputaten had voorgedragen, behalve op het punt der voorgestelde arbitrage bij geschil over benoemingen. Sommiger neiging was nu, om deze voorstellen, als er dan toch *iets* in voorkwam, dat bezwaarlijk moest heeten, natuurlijk wel in *behandeling* te nemen, maar om eenvoudig tot *verwerping* te besluiten, en te zien of er mettertijd ook ergens van daan een beter voorstel zou komen, waartegen niemand iets wist te zeggen of te schrijven.

Maar nu bleek in de Provinciale Synode de *meerdere kracht en waarde* van eene meerdere vergadering der kerken.

Trouwens waar zou het ook heen, wanneer elk voorstel in zake het kerkelijk leven, dat niet *volmaakt* is en dus verbetering vraagt, daarom nu maar *verworpen* moest worden. En wanneer zal de tijd aanbreken, waarin een voorstel ter tafel komt, waarmee allen aanstonds volkomen ingenomen zijn?

De overweging in kerkeraden, classen en prov. synoden dient immers ook juist, om *tot het rechte beelen, tot de nauwkeurige toetsing en tot de noodzakelijke verbetering* van een belangrijk voorstel als dat over de opleiding in de generale Synode te komen.

Dit toonde de provinciale Synode van Zuid Holland te gevoelen.

Er was zoo in het algemeen van bezwaren gesproken. Die bezwaren betreffen de zelfstandigheid der kerken in het oordeel over de opleiding van dienaren des Woords en in haar positie met betrekking *tot* de inrichting, die voor deze opleiding *haar* inrichting is; die bezwaren betreffen verder de samenwerking tusschen de inrichting der kerken en de Theol. faculteit der Vrije Universiteit, die op particulier initiatief steunt. Al formuleerde de prov. Synode deze bezwaren niet nader door aanduiding van hetgeen in de voorstellen der deputaten moest gewijzigd worden om die bezwaren weg te nemen, toch verzweeg de prov. Synode die bezwaren niet geheel, maar sprak ze, zooals ze leven, in algemeene bewoordingen uit.

Maar tegelijk wees de Synode den weg aan, waarin deze bezwaren tot oplossing moeten komen, namelijk niet door *verwerping*, maar door *wijziging* of *stuiving* van de voorstellen der deputaten voor zoover dit met het oog op de genoemde bezwaren noodig mocht blijken.

Bezwaren *zijn* er, en de prov. Syn. al formuleerde zij de veranderingen niet, en bepaalde zij niet, of er weinig of veel gewijzigd moet worden, erkende toch, dat niet allen grond voor de geopperde bezwaren in de betreffende voorstellen ontbreekt. Aanneming der voorstellen, *zooals zij daar liggen*, zonder nadere revisie acht de Synode ongewenscht; maar met die woorden *zooals zij daar liggen*" wijst zij tevens den weg aan, waarin zij oordeelt, dat de volledige zelfstandigheid der kerken en de goed geregelde samenwerking verkregen moet worden, namelijk *door de voorstellen van de Synodale deputaten, afgezien van de bijgevoegde memorie te overwegen en voor zooveel noodig te corrigeeren.*

Wij achten, dat deze houding van Zuid Holland zeer gewaardeerd moet worden, en in de gegeven omstandigheden van groote waarde kan zijn voor den vrede, den welstand en den goeden gang van zaken in de Gereformeerde kerken van ons vaderland, bepaaldelijk ook in de a.s. generale Synode. Vinde de gedachte van Zuid Holland, om kans en u waardig de ingediende voorstellen over de opleiding ter generale Synode te overwegen en met het oog op gegronde bezwaren te verbeteren in alle provinciën en straks in de generale Synode zelve de sympathie die zij verdient, om haar billijkheid en het merk van practischen zin, dat zij draagt.

Het zal nu aan de afgevaardigden van Zuid Holland, gelijk ook van de andere provinciën staan, om ter generale Synode in de *voorstellen van de synodale deputaten* de bezwarende punten *aan te wijzen*, betering door *amendeering* te beproeven, en al aanstonds voor de *samenbrenging* van kerkelijke inrichting en Vrije Universiteit in eenzelfde stad te arbeiden.

Hoe jammer, dat in de provincie Friesland niet even Schriftuurlijke en kerkelijke geest heerschte.

Helaas, daar drong het partijwezen met veel van zijn nasleep te kwader ure binnen.

Iets wat we zeggen, niet om den uitslag, maar om de samenstelling der Synode en hetgeen aan die Synode voorafging.

KUYPER.

Officieele Berichten.

Met verkorting uit het Kerkblad van 23 Juni.

Classikale vergadering gehouden te Amsterdam den 14 Juni 1893.

Ds. B. van Schelven opent als praeses de Vergadering.

In zake het Concept van huishoudelijke